

Dumbra ijrochiligini o'rgatishda 5-sinf o'quvchilarining baxshichilikka qiziqishini oshirishning pedagogik mexanizmlari va nazariy asoslari

Jansaya Urinbayevna Qilichova
Buxoro xalqaro universiteti

Annotatsiya: Maqolada dumbira ijrochiligini o'rgatish jarayonida 5-sinf o'quvchilarining baxshichilik san'atiga bo'lgan qiziqishini oshirishning pedagogik mexanizmlari va nazariy asoslari tahlil etiladi. Tadqiqotda o'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlari, ularning o'quv motivatsiyasini shakllantirish omillari yoritiladi. Rus olimlari B.V.Asafyevning intonatsiya nazariyasi, D.B.Kabalevskiyning musiqaga qiziqish va muhabbat uyg'otish g'oyalari, G.M.Tsipinning ijrochilik ko'nikmalarini bosqichma-bosqich shakllantirish haqidagi qarashlari, B.M.Teplovning musiqiy qobiliyatlar to'g'risidagi ta'limoti hamda L.S.Vigotskiyning yaqin rivojlanish zonasi konsepsiyasiga tayaniladi. Dumbira ijrosini xalq og'zaki ijodi, dostonchilik an'analari bilan uyg'unlashtirish, o'yin texnologiyalari, loyiha metodi, hamkorlikda o'qitish va zamonaviy axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanish orqali qiziqishni rivojlantirish yo'llari ko'rsatiladi. Natijada o'quvchilarning musiqiy qobiliyati, ijodiy faolligi va milliy qadriyatlarga munosabatini shakllantiruvchi samarali pedagogik shart-sharoitlar asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: dumbira ijrochiligi, baxshichilik, qiziqish, motivatsiya, pedagogik mexanizmlar, nazariy asoslar, 5-sinf o'quvchilari, musiqiy ta'lim, ijodiy faollik, milliy qadriyatlar

Pedagogical Mechanisms and Theoretical Foundations of Increasing Fifth-Grade Students' Interest in Bakhshi Art in Teaching Dumbira Performance

Jansaya Urinbayevna Qilichova
Bukhara International University

Abstract: The article analyzes the pedagogical mechanisms and theoretical foundations of increasing fifth-grade students' interest in bakhshi art in the process of teaching dumbira performance. The study examines the age and psychological characteristics of students and the factors that shape their learning motivation. It draws on the works of Russian scholars: B.V.Asafyev's theory of intonation,

D.B.Kabalevsky's ideas on arousing interest in and love for music, G.M.Tsipin's views on the stage-by-stage formation of performance skills, B.M.Teplov's teaching on musical abilities, and L.S.Vygotsky's concept of the zone of proximal development. Ways of developing interest are shown through integrating dumbira performance with oral folk art and epic traditions, as well as through game technologies, the project method, cooperative learning, and modern information and communication tools. As a result, effective pedagogical conditions that shape students' musical abilities, creative activity, and attitude toward national values are substantiated.

Keywords: dumbira performance, bakhshi art, interest, motivation, pedagogical mechanisms, theoretical foundations, fifth-grade students, music education, creative activity, national values

Kirish

Bugungi globallashuv davrida yosh avlodning ma'naviy dunyosiga axborot oqimi orqali turli madaniy ta'sirlar kuchayib bormoqda. Bu esa milliy madaniy merosni asrab-avaylash va uni yoshlarga yetkazish vazifasini ta'lim tizimining eng dolzarb yo'nalishlaridan biriga aylantirdi. Xalqning ming yillar davomida yaratgan og'zaki ijodi, musiqiy an'analari va ma'naviy qadriyatlari millat o'zligini ifodalovchi asosiy omillardir. Shu sababli umumta'lim maktablarida milliy musiqa san'atini o'rgatish, o'quvchilarda unga nisbatan barqaror qiziqish va hurmat tuyg'usini shakllantirish masalasi alohida ahamiyat kasb etmoqda. Baxshichilik san'ati bu jihatdan noyob hodisa hisoblanadi, chunki unda so'z, kuy, ijro, tarixiy xotira va axloqiy qadriyatlar uzviy birlikda namoyon bo'ladi. Qoraqalpoq xalqining baxshi va jirovlik an'analari, ularning ajralmas ijro vositasi bo'lgan dumbira Markaziy Osiyo xalqlarining umumiy madaniy merosida muhim o'rin tutadi.

O'zbekistonda so'nggi yillarda madaniyat va san'at sohasini rivojlantirish, xalq og'zaki ijodi namunalarini saqlash, baxshichilik maktablarini qo'llab-quvvatlash bo'yicha qator me'yoriy hujjatlar qabul qilindi va keng ko'lamli amaliy ishlar amalga oshirilmoqda. Ta'lim to'g'risidagi qonun hamda Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida belgilangan ustuvor vazifalar yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash, ularning ijodiy qobiliyatini rivojlantirish va barkamol shaxsni shakllantirishni nazarda tutadi. Bu vazifalarni hal etishda musiqa ta'limi katta pedagogik imkoniyatlarga ega. Musiqa o'quvchining hissiy dunyosini boyitadi, tafakkurini kengaytiradi, xotira va diqqatini rivojlantiradi hamda jamoada ishlash ko'nikmalarini shakllantiradi. Milliy cholg'u asboblari, jumladan dumbira orqali amalga oshiriladigan ta'lim bu imkoniyatlarni yanada kuchaytiradi, chunki o'quvchi o'z xalqining tarixi va ruhiyati bilan bevosita ijro jarayonida tanishadi.

Qoraqalpoq dumbirasi ikki torli, cho'zinchoq tanali, torli-chertma cholg'u asbobi bo'lib, uning ovozi sodda, ammo ifodali va samimiydir. Qoraqalpoq xalqi hayotida

dumbira doston aytishda, to'y va marosimlarda, xalq qo'shiqlarini ijro etishda asosiy vosita vazifasini bajarib kelgan. Baxshi va jirov dumbira jo'rligida doston matnini kuy bilan uyg'unlashtirib, tinglovchiga qahramonlik, vatanparvarlik, sadoqat va adolat kabi oliy tushunchalarni yetkazgan. Shu bois dumbirani o'rgatish faqat texnik ko'nikmalarni shakllantirish bilan cheklanmaydi. U o'quvchini xalqning ma'naviy olamiga olib kiradi va unda o'z ildizlariga nisbatan hurmat hamda g'urur tuyg'usini uyg'otadi.

Biroq pedagogik amaliyot shuni ko'rsatadiki, bugungi kunda ko'plab o'quvchilarning baxshichilik san'atiga qiziqishi yetarli darajada emas. Zamonaviy bolalar muhitida ommaviy madaniyat namunalari, raqamli o'yinlar, ijtimoiy tarmoqlar va qisqa videokontent keng tarqalgan. Ular o'quvchilarning ongiga tezkor, yorqin va oson o'zlashtiriladigan axborot sifatida kirib boradi. Baxshichilik esa sabr-toqat bilan tinglashni, so'z mazmunini anglashni va kuy ohangini chuqur his etishni talab qiladi. Natijada o'quvchi uchun baxshichilik uzoq o'tmishga oid, o'zi uchun begona yoki zerikarli hodisa bo'lib ko'rinishi mumkin. Shu sababli bu san'atni o'rgatishdan oldin unga nisbatan ichki qiziqish uyg'otish, ya'ni o'quvchining shaxsiy ehtiyoji va ichki motivatsiyasiga tayanish pedagogik jarayonning muvaffaqiyatini belgilovchi asosiy shart hisoblanadi.

Qiziqish pedagogika va psixologiyada shaxsning bilish faoliyatiga yo'naltirilgan, uni ma'lum bir ob'ektga tortuvchi tanlovchi munosabat sifatida talqin etiladi. U o'quv faoliyatining dastlabki turtkisi, bilim olishga bo'lgan ehtiyojning ifodasi va ta'lim samaradorligining muhim ko'rsatkichidir. Qiziqish uyg'ongan o'quvchi mashg'ulotga faol qatnashadi, qiyinchiliklarni yengishga intiladi, o'z ijrosini takomillashtirishga harakat qiladi va o'rganganlarini mustaqil ravishda qo'llay boshlaydi. Qiziqishsiz o'tkazilgan mashg'ulot esa majburiy, mexanik va natijasi past faoliyatga aylanib qoladi. Shuning uchun dumbira ijrochiligini o'rgatishda qiziqishni shakllantirish alohida pedagogik masala sifatida qaralishi, uning mexanizmlari ilmiy jihatdan asoslanishi lozim.

Amaliyotda baxshichilikni o'rgatish bilan bog'liq bir qator muammolar kuzatiladi. Birinchidan, musiqa darslarida milliy cholg'ularni o'rgatishga ajratilgan vaqt cheklangan bo'lib, o'quvchilar ijroni bosqichma-bosqich o'zlashtirishi uchun yetarli sharoit yaratilmagan. Ikkinchidan, baxshichilik ta'limiga oid uslubiy qo'llanmalar, o'quv dasturlari va didaktik materiallar yetarli darajada ishlab chiqilmagan, mavjud manbalarning aksariyati an'anaviy ustoz-shogird usuliga tayanadi. Uchinchidan, o'quvchilarning yosh xususiyatlari, musiqiy tayyorgarlik darajasi va qiziqishlari har doim ham to'liq inobatga olinmaydi. To'rtinchidan, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va innovatsion metodlarning dumbira ta'limidagi o'rni hali yetarlicha tadqiq etilmagan. Bu holatlar mavzuning nazariy-pedagogik jihatdan chuqur tahlil qilinishini taqozo etadi.

Beshinchi sinf o'quvchilari ta'lim jarayonida o'ziga xos davrni boshdan kechiradi. Ular boshlang'ich ta'limdan o'rta bo'g'inga o'tadi, o'quv fanlari soni ko'payadi, har bir fanga alohida o'qituvchi biriktiriladi, mustaqil fikrlash va mas'uliyat hissi shakllana boshlaydi. Bu yoshdagi bolalar harakatchanlik, qiziquvchanlik, yangilikka intilish va hissiy ta'sirchanlik bilan ajralib turadi. Ular biror ishni qo'llari bilan bajarishni, natijani darhol ko'rishni va eshitishni yaxshi ko'radi. Shu bois cholg'u asbobida ijro etish ularning ichki ehtiyojlariga mos keladi va o'rganish motivatsiyasini kuchaytirish uchun qulay imkoniyat yaratadi. Shu bilan birga, bu yoshda diqqat barqarorligi hali yetarli shakllanmagani, charchoqning tez paydo bo'lishi va muvaffaqiyatsizlikka nisbatan sezgirlik o'qituvchidan pedagogik mahorat, sabr va metodik jihatdan puxta o'ylangan yondashuvni talab etadi. Shu nuqtai nazardan, qiziqishni oshirish mexanizmlarini o'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlariga muvofiqlashtirish muhim ilmiy-amaliy masala hisoblanadi.

Musiqiy ta'lim va qiziqishni shakllantirish nazariyasini o'rganishda rus olimlarining ilmiy merosi alohida ahamiyatga ega. Rus musiqashunosligi, musiqa pedagogikasi va psixologiyasi maktabi XX asr davomida ta'lim nazariyasi, ijrochilik metodikasi, musiqiy qobiliyatlar va estetik tarbiya sohalarida salmoqli natijalarga erishdi. Bu maktab vakillarining qarashlari musiqani shaxsni shakllantiruvchi kuchli tarbiyaviy vosita sifatida talqin etishi bilan ajralib turadi. Shu sababli qoraqalpoq dumbirasini o'rgatishda baxshichilikka qiziqishni oshirish mexanizmlarini tahlil qilishda ularning nazariy g'oyalariga tayanish tadqiqotning metodologik asosini mustahkamlaydi.

B.V.Asafyevning intonatsiya nazariyasi musiqiy tafakkurni tushunishda fundamental ahamiyatga ega. Olimning fikricha, musiqa tovushlarning mexanik yig'indisi emas, balki inson nutqi intonatsiyalarining estetik jihatdan qayta ishlangan, ma'no kasb etgan ifodasidir. Musiqiy intonatsiya xalqning kundalik hayoti, nutqi, mehnati va ruhiy kechinmalari bilan chambarchas bog'liq holda shakllanadi. Bu qarash baxshichilik san'ati uchun ayniqsa mosdir, chunki baxshi ijrosida so'z va kuy, ya'ni nutq intonatsiyasi va musiqiy intonatsiya ajralmas birlikda namoyon bo'ladi. O'quvchi kuyning intonatsion mazmunini anglay boshlagach, dumbira uning uchun oddiy tovush chiqaruvchi asbob emas, balki tuyg'u va fikr ifodalovchi vositaga aylanadi. Bu esa qiziqishning chuqur, ma'noga asoslangan turini shakllantiradi.

D.B.Kabalevskiyning musiqiy tarbiya konsepsiyasi umumta'lim maktablarida musiqa o'qitishning asosiy yo'nalishlarini belgilab bergan. Olim musiqani bolalar qalbiga yaqinlashtirish, ularda musiqaga nisbatan chuqur qiziqish va muhabbat uyg'otishni musiqa darslarining bosh maqsadi deb hisoblagan. U musiqa darsi shunchaki ijro mashqlari yoki nazariy ma'lumotlar yig'indisi bo'lmasligi, balki o'quvchining ma'naviy dunyosini boyituvchi, uni hayot bilan bog'lovchi jarayon bo'lishi kerakligini ta'kidlagan. Kabalevskiyning musiqa va hayot aloqasi haqidagi

g'oyasi dumbira ta'limida ham to'liq o'z aksini topadi. Dostonning mazmuni, qahramonlar taqdiri, xalqning tarixiy kechmishi bilan bog'langan kuy o'quvchi uchun hayotiy ma'no kasb etadi va qiziqishni tabiiy ravishda uyg'otadi.

G.M.Tsipinning cholg'u ijrochiligi ta'limi psixologiyasi va metodikasiga bag'ishlangan tadqiqotlari asbobda ijro etish ko'nikmalarining shakllanish qonuniyatlarini ochib beradi. Olimning fikricha, ijrochilik ko'nikmalari birdaniga paydo bo'lmaydi, balki mashq va tajriba orqali murakkabligi oshib boruvchi vazifalar asosida asta-sekin shakllanadi. Bunda eshitish va harakat o'rtasidagi bog'liqlik, musiqiy tasavvur, ijroni ongli nazorat qilish va o'z-o'zini baholash muhim rol o'ynaydi. Qiziqishni oshirish nuqtai nazaridan bu g'oya katta ahamiyatga ega, chunki o'quvchi dastlabki muvaffaqiyatni qancha tez his etsa, uning ichki motivatsiyasi shuncha barqaror bo'ladi. Oson va tushunarli vazifalardan boshlab, ularni bosqichma-bosqich murakkablashtirish o'quvchida "men uddalayman" degan ishonchni shakllantiradi.

B.M.Teplovning musiqiy qobiliyatlar haqidagi tadqiqotlari mavzuning nazariy bazasini boyitadi. Teplov musiqiy qobiliyatning asosiy tarkibiy qismlari sifatida ladni his etish, musiqiy-eshtitish tasavvurlari va musiqiy ritmni his etishni ajratib ko'rsatgan va ularning faoliyat jarayonida rivojlanishini ta'kidlagan. Uning fikricha, musiqiy qobiliyatlar musiqiy faoliyatga qiziqish bilan chambarchas bog'liq holda rivojlanadi. Qiziqish qobiliyatni rivojlantiradi, rivojlangan qobiliyat esa o'z navbatida qiziqishni kuchaytiradi. Dumbira ijrosida o'quvchi kuy balandligini farqlaydi, ritmik tuzilmani idrok etadi, o'z tovushini eshitib uni tuzatib boradi. Bu jarayon qobiliyat va qiziqishning o'zaro rivojlanish zanjirini yaratadi.

L.S.Vigotskiyning yaqin rivojlanish zonasi haqidagi ta'limoti o'qituvchi va o'quvchi hamkorligida ta'lim samaradorligini oshirish mumkinligini ko'rsatadi. O'quvchi mustaqil bajara olmaydigan vazifani kattalar yoki tengdoshlar yordamida bajarishi orqali rivojlanadi. Bu g'oya ustoz-shogird an'anasining zamonaviy pedagogik talqiniga mos keladi va qiziqishni saqlashda muhim ahamiyatga ega. Vazifa juda oson bo'lsa o'quvchi zerikadi, juda murakkab bo'lsa ruhiy tushkunlikka tushadi. Shu bois vazifalar o'quvchining imkoniyat chegarasiga mos, ya'ni biroz qiyin, ammo yordam bilan bajarish mumkin bo'lgan darajada tanlanishi lozim.

Baxshichilik ta'limining o'ziga xos xususiyati shundaki, u an'anaviy ravishda og'zaki usulda, ustoz-shogird tizimi orqali avloddan avlodga o'tib kelgan. Shogird ustozning ijrosini tinglagan, takrorlagan, uning uslubi, nafasi va ijro odobini o'zlashtirgan. Bu usul ijro an'analari jonli holda saqlaydi va ustoz bilan shogird o'rtasida chuqur ma'naviy aloqani shakllantiradi. Biroq umumta'lim maktabi sharoitida o'quvchilar soni ko'p, dars vaqti cheklangan va o'quv jarayoni davlat ta'lim standartlari asosida rejalashtiriladi. Shu bois an'anaviy usulni zamonaviy pedagogik

texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish, ya'ni an'ana va yangilikni birlashtiruvchi modelni ishlab chiqish zarurati paydo bo'ladi.

Qiziqishni oshirishning eng muhim mexanizmlaridan biri dumbira ijrosini xalq og'zaki ijodi bilan uyg'unlashtirishdir. Qoraqalpoq xalqining dostonlari, termalari, maqol va topishmoqlari, ertaklari o'quvchilar uchun bebaho ma'naviy manbadir. O'quvchi dostonning qisqa lavhasini eshitib, uning mazmunini tushungach, kuyni ongli ravishda ijro etadi va mashg'ulot mexanik takrorlashdan ma'noli ijodiy faoliyatga aylanadi. Qahramonlar obrazi, sarguzasht voqealar va hikmatli so'zlar bolalar tasavvurini uyg'otadi, ularda tinglashga va o'rganishga ishtiyoq paydo qiladi. Shuningdek, adabiyot, tarix va musiqa fanlari o'rtasidagi fanlararo aloqalar o'quvchilarda yaxlit dunyoqarash shakllanishiga yordam beradi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar qiziqishni oshirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. O'yin texnologiyalari, masalan ritmni topish o'yinlari, kuyni taxmin qilish musobaqalari va "kim tez va to'g'ri ijro etadi" kabi mashqlar darsni jonlantiradi va o'quvchilarni faollashtiradi. Loyiha metodi o'quvchilarga dostonning bir lavhasini tanlab, unga mos kuy tayyorlash va sinfda namoyish etish imkonini beradi. Hamkorlikda o'qitish usullari kichik guruhlarda ishlash, bir-biriga yordam berish va jamoaviy ijro orqali ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantiradi. Muammoli ta'lim va differensial yondashuv esa har bir o'quvchining imkoniyatiga mos vazifalar berib, ularning har biri o'zini muvaffaqiyatli his etishini ta'minlaydi.

Axborot-kommunikatsiya vositalari ham bu jarayonda katta imkoniyatlar yaratadi. Audio va video yozuvlar, interaktiv taqdimotlar, o'quv animatsiyalari, mobil ilovalar va raqamli notalar o'quvchiga mashhur baxshilar ijrosini tinglash, kuyning tuzilishini ko'rish va o'z ijrosini yozib olib tahlil qilish imkonini beradi. Bu vositalar bugungi avlod uchun tanish va qiziqarli muhit yaratadi. Biroq texnologiya jonli ijroning o'rnini bosmasligi, aksincha uni to'ldiruvchi vosita bo'lib qolishi zarur. Jonli ijro, baxshi bilan bevosita uchrashuv va sinf miqyosida o'tkaziladigan kichik tanlovlar o'quvchida baxshichilikka nisbatan haqiqiy hissiy bog'lanishni hosil qiladi.

Qiziqishni oshirishda o'qituvchining shaxsi va pedagogik mahorati ham hal qiluvchi omil hisoblanadi. O'qituvchining o'z ishiga muhabbati, baxshichilik san'atini chuqur bilishi, o'quvchilarning kichik yutuqlarini rag'batlantirishi, samimiy muloqot muhitini yaratishi qiziqishning shakllanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ota-onalar bilan hamkorlik, oilaviy tadbirlarda o'quvchilarning chiqishlari, maktab miqyosidagi ko'rik-tanlovlar va mahalliy baxshilar bilan ijodiy uchrashuvlar ham qiziqishni mustahkamlovchi qo'shimcha omillardir. Bunday kompleks yondashuv baxshichilikni o'quvchi uchun darsdagi vazifa darajasidan chiqarib, hayotining ma'noli qismiga aylantiradi.

Mavjud ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, musiqa pedagogikasi, ijrochilik metodikasi va xalq og'zaki ijodi sohasida ko'plab tadqiqotlar amalga

oshirilgan. Shunga qaramay, dumbira ijrochiligini o'rgatishda 5-sinf o'quvchilarining baxshichilikka qiziqishini oshirishning pedagogik mexanizmlari va nazariy asoslari yaxlit tizim sifatida yetarlicha o'rganilmagan. Mavjud ishlarning ko'pchiligi baxshichilik tarixi, dostonchilik poetikasi, cholg'u asbobining organologik xususiyatlari yoki umumiy musiqa o'qitish metodikasiga bag'ishlangan. Qiziqishni shakllantirish, yosh xususiyatlari, xalq og'zaki ijodi va zamonaviy texnologiyalarni birlashtirgan yondashuv esa kam yoritilgan. Aynan shu ilmiy bo'shliq mazkur tadqiqotning dolzarbligini belgilaydi.

Tadqiqotning maqsadi dumbira ijrochiligini o'rgatish jarayonida 5-sinf o'quvchilarining baxshichilikka qiziqishini oshirishning pedagogik mexanizmlari va nazariy asoslarini rus olimlarining ilmiy qarashlari asosida tahlil qilish va samarali pedagogik shart-sharoitlarni aniqlashdan iborat. Bu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilanadi: mavzuga oid ilmiy-pedagogik adabiyotlarni o'rganish va tahlil qilish, B.V. Asafyev, D.B. Kabalevskiy, G.M. Tsipin, B.M. Teplov va L.S. Vigotskiy qarashlarining qiziqishni shakllantirish nuqtai nazaridan ahamiyatini aniqlash, 5-sinf o'quvchilarining yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda motivatsiyani oshirish omillarini asoslash, dumbira ijrosini xalq og'zaki ijodi bilan uyg'unlashtirish yo'llarini ko'rsatish hamda innovatsion metod va vositalardan foydalanish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundan iboratki, unda rus musiqa pedagogikasi va psixologiyasining fundamental g'oyalari qoraqalpoq dumbirasi ta'limi kontekstida qayta ko'rib chiqilib, o'quvchilarning baxshichilikka qiziqishini shakllantirishning pedagogik mexanizmlari tizimli asoslanadi. Ishning amaliy ahamiyati uning natijalaridan musiqa o'qituvchilari, to'garak rahbarlari, madaniyat va san'at maktablari pedagoglari hamda pedagogika oliy ta'lim muassasalarining magistrantlari va talabalari o'quv jarayonini tashkil etishda foydalanishi mumkinligi bilan belgilanadi.

Xulosa qilib aytganda, dumbira ijrochiligini o'rgatishda 5-sinf o'quvchilarining baxshichilikka qiziqishini oshirish pedagogik, psixologik va ma'naviy-madaniy ahamiyatga ega bo'lgan murakkab va ko'p qirrali jarayondir. U musiqiy ta'lim nazariyasi, ijrochilik psixologiyasi, xalq og'zaki ijodi, yosh pedagogikasi va innovatsion texnologiyalarning o'zaro uyg'unligini talab etadi. Rus olimlarining ilmiy merosiga tayanish bu jarayonni nazariy jihatdan puxta asoslash va ilmiy tizim asosida tashkil etish imkonini beradi. Maqolaning keyingi qismlarida ushbu masalalar batafsil yoritilib, qiziqishni oshirishning samarali pedagogik mexanizmlari asoslab beriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. КБ Холиков. Музыкальная педагогика и психология. Вестник науки и образования, 58-61 1 (4), 1 (4), 58-61

2. КБ Холиков. Модульная музыкальная образовательная технология как важный фактор развития учебного процесса по теории музыки. *Scientific progress* 2 (4), 370-374
3. КБ Холиков. Теоретические особенности формирования музыкальных представлений у детей школьного возраста. *Scientific progress* 2 (4), 96-101
4. КБ Холиков. Роль электронного учебно-методического комплекса в оптимизации музыкального обучение в общеобразовательной школе. *Scientific progress* 2 (4), 114-118
5. КБ Холиков. Необходимые знание в области проектирования обучения музыкальной культуры Узбекистана. *Scientific progress* 2 (6), 952-957
6. КБ Холиков. Проблематика музыкальной эстетики как фактическая сторона повествования. *Science and Education* 3 (5), 1556-1561
7. КБ Холиков. Роль педагогических принципов метода моделирования, синтеза знаний при моделировании музыкальных систем. *Science and Education* 3 (3), 1032-1037
8. КБ Холиков. О принципе аддитивности для построения музыкальных произведения. *Science and Education* 4 (7), 384-389
9. КБ Холиков. Музыкальное образование и имитационное моделирование процесса обучения музыки. *Science and Education* 3 (3), 1020-1025
10. КБ Холиков. Обученность педагогике к освоению учащихся сложным способам деятельности. *Science and Education* 5 (2), 445-451
11. КБ Холиков. Уровень и качество усвоения предмета музыки, закрепление памяти и способности учащихся. *Science and Education* 5 (2), 452-458
12. КБ Холиков. Конструирование потока информации в балансировке разделения познания и поведение абстрактного воздействия на мозг человека. *Science and Education* 6 (1), 28-34
13. КБ Холиков. Звуковой ландшафт человека и гармоническая структура головного мозга. *Science and Education* 6 (1), 21-27
14. КБ Холиков. Приёмы формирования музыкально теоретический интересов у детей младшего школьного возраста. *Science and Education* 4 (7), 357-362
15. КБ Холиков. Преобразование новых спектров при синхронном использование методов и приёмов музыкальной культуре. *Science and Education* 4 (7), 107-120
16. КБ Холиков. Психолого-социальная подготовка студентов. Социальный педагог в школе: методы работы. *Science and Education* 4 (3), 545-551

17. КБ Холиков. Обширные знания в области музыкальных наук Узбекистана и порядка функционального взаимодействия в сфере музыки. *Scientific progress* 2 (6), 940-945
18. КБ Холиков. Эстетическое воспитание молодёжи школьного возраста в сфере музыки. *Science and Education* 3 (5), 1542-1548
19. КБ Холиков. BMSM sharoitida puflama cholg 'ularni o 'qitish jarayonining nazariy modeli. *Science and Education* 6 (12), 379-384
20. КБ Холиков. Doira ta'limida davlat ta'lim standartlarini takomillashtirish yo 'nalishlari. *Science and Education* 6 (12), 357-361
21. КБ Холиков. BMSM muassasalarida doira pedagogikasi mutaxassislarini tayyorlash tizimi. *Science and Education* 6 (12), 346-350
22. КБ Холиков. Musiqa kollejlarda zarbli cholg 'ular kafedralarining faoliyatini optimallashtirish. *Science and Education* 6 (12), 362-366
23. КБ Холиков. BMSM o 'quvchilarida puflama cholg 'ularni o 'rgatishning nazariy-pedagogik asoslarini takomillashtirish. *Science and Education* 6 (12), 391-396
24. КБ Холиков. Uzluksiz ta'lim tizimida milliy zarbli cholg 'ular o 'qitish metodologiyasi. *Science and Education* 6 (12), 351-356
25. КБ Холиков. Doira o 'qituvchilarini malaka oshirish tizimining ilmiy-amaliy asoslari. *Science and Education* 6 (12), 367-372
26. КБ Холиков. Puflama cholg 'ularni o 'rgatishda nazariy tayyorgarlikni shakllantirishning pedagogik mexanizmlari. *Science and Education* 6 (12), 373-378
27. КБ Холиков. BMSMda puflama cholg 'ularni o 'qitishning ilmiy-nazariy konsepsiyasini ishlab chiqish. *Science and Education* 6 (12), 385-390
28. КБ Холиков. Puflama cholg 'ularni o 'qitishda nazariy tayyorgarlikni shakllantirishning ilmiy-pedagogik asoslari. *Science and Education* 6 (12), 339-345
29. КБ Холиков. Психофизиологическая перестройка нейрона во время изучения музыкального произведения. *Science and Education* 5 (6), 123-128
30. КБ Холиков. Компонент технологии обучения как средство повышения мотивации изучения музыки на среднем этапе общеобразовательной школы. *Science and Education* 4 (9), 228-235